

3575 < 1985

FAUNA-FLORA-RAPPORT Staatsnatuurreservaat

Canisvliet te Sas van Gent

1971-1975

Sas van Gent, 20 oktober 1975

D 71 A

FAUNA - FLORARAPPORT
Staatsnatuurreservaat

CANISVLIET

te

Sas van Gent

1974 - 1975

Aan

1974-1975

Hierbij het jaarlijkse fauna-florarapport van het staatsnatuurreservaat Canisvliet te Sas van Gent (Z-Vl.) lopende vanaf 1 oktober 1974 tot en met 30 september 1975 en waarin te vinden zijn :

- Inleiding (Blz.1 & 2)
- Beheer (Blz.2 t/m 8)
- Saneren (Blz.8 t/m 10)
- Fauna en flora (Blz.II t/m 18)
- Hydrobiologisch onderzoek (Blz.19 t/m 29).
- Besluit. (Blz.30).

Dit rapport sluit aan bij de Avifauna van de Canisvliet (1954-1968) en de daaropvolgende jaarlijkse rapporten.

Hoogachtend,

J.J.van den Steen.
Stevensstraat nr 18
Sas van Gent.

FAUNA-FLORARAPPORT VAN HET STAATSNATUURRESERVAAT

CANISVLIET TE SAS VAN GENT (Z-VL) VANAF

1 OKTOBER 1974 t/m 30 SEPTEMBER 1975.

J. van den Steen.

I. INLEIDING.

In algemene zin mag worden gezegd dat het staatsnatuurreservaat Canisvliet geen slecht jaar achter de rug heeft in die zin dat vooral qua beheer er diverse pluspunten waren en de waterkwaliteit opnieuw gevoelig verbeterde.

Toch had anderzijds de fauna en de flora het opnieuw lastig overeind te blijven en werd het dit jaar overduidelijk dat wil men aan vogels en planten houden wat er nu nog is en de Canisvliet als een volwaardig natuurreservaat in positieve zin laten evolueren men voor bepaalde en gekende beheersaangelegenheden zo spoedig mogelijk een oplossing zal moeten gaan zoeken.

In dat verband was de vergadering op het gemeentehuis te Sas van Gent op 13 januari 1975 waarop Burgemeester Dusarduij als Voorzitter fungeerde uiterst belangrijk. Op die vergadering werd het rapport 1973-1974 van de Canisvliet doorgepraat met alle betrokken partijen zoals de Gemeente Sas van Gent, het Staatsbosbeheer, het Axeler Ambacht, het Ministerie van Landbouw Afd. Faunabeheer (Jacht), de Landbouw, de Rijkspolitie van Sas van Gent, de Heemkundige Kring van Sas van Gent en een afvaardiging van de Oost-Zeeuws-Vlaamse Vogelwacht e.a. Het feit dat er een dergelijke vergadering plaats vond mag op zichzelf reeds als een voorbeeld gesteld worden. Nog positiever was het feit dat op deze vergadering eenieder uitging van begrip voor elkaanders belangen en inzichten. Er werd bovendien afgesproken dergelijke vergaderingen voortzetting te doen vinden onder leiding en op initiatief van het SBB in het Gemeentehuis van Sas van Gent welke te dien einde spontaan ter beschikking zal worden gesteld en ook dat was een zeer verheugend gebeuren.

De conclusies tot dewelke deze vergadering kwam worde verder in dit rapport tussen aanhalingstekens vermeld en nader toegelicht.

De aanstelling van de heer Riemslag als jachttopziener van de Canisvliet met een politionele bevoegdheid werd een feit. Wie de heer Riemslag van de Braakman kent weet dat hij voor dergelijke gelegenheden de juiste man op de juiste plaats is en he is daarom verheugend dat hij nu ook op de Canisvliet als dusdanig werkzaam zal zijn. Een kopij van de bizonderste stukken van het nu reeds zeer lijevig dossier Canisvliet werd hem overgemaakt.

Ook dit jaar weer tal van bezoekers uit alle delen van het land en ook en voornamelijk uit België waarbij telkens de wetenschappelijke waarde, rust, net- en schoonheid alsmede de educatieve rol van de Canisvliet ten volle tot zijn recht kwamen.

Er werd ook gewaakt over dode vogels want de kans dat op de Canisvliet botulisme zou optreden was niet gering. Alle omstandigheden waren daartoe aanwezig. Het is gelukkig niet zover gekomen.

Het hydrobiologisch onderzoek werd intensief voortgezet. De kreek werd ook het afgelopen jaar regelmatig bemonsterd en onderzocht. Er werden daarenboven vier 24 uren cyclussen uitgevoerd n.l. in november 1974 en maart, mei en augustus 1975. Voor resultaten en conclusies verwijs ik naar het rapport van de heer Verloove (Blz. 19 t/m 29).

II. BEHEER.

Diepte van de kreek.

De conclusies van de vergadering zijn wat het steeds ondieper worden van de kreek betreft "dat dit nog niet dermate onrustbarend is dat uitdiepen nu al aan de orde moet komen". De omvang en vooral de tijdsperiode (10 jaar) waarin dit is gebeurd is zeker niet natuurlijk vandaar dat "deze aangelegenheid nauwgezet in het oog moet worden gehouden".

Nieuwe en nauwkeurige peilingen zijn hier zonder meer geboden!

Gebruik van kunstmest en pesticiden.

Bij deze aangelegenheid blijft matigheid en voorzichtigheid geboden. Vooral uit de twee sloten aan de Noord-Westkant van de kreek komt regelmatig sterk belast water de kreek ingestroomd. Alhoewel er sprake kan zijn van een natuurlijke bufferwerking staat het vast dat sinds het gebruik van dergelijke producten om de omliggende akkers, het verbreken van de verbinding met de Molenkreek en het sterk onnatuurlijk wisselend waterpeil verantwoordelijk zijn voor het totaal verdwijnen van de onderwaterflora hetgeen voor de Canisvliet een enorm verlies uitmaakt. In dat verband is het interessant te melden dat op een totaal meer dan 1 meter diepe visput in de buurt (viskweek) waar geen afwateringssloten in uitmonden en men een natuurlijk wisselend waterpeil heeft, ik deze prachtige onderwaterflora wel aantref. Het water is daar bij het Canisvliet vergeleken verrassend helder en men kijkt er tot op de bodem waar men in het voorjaar deze planten tot ontwikkeling ziet komen.

De door het Delta-Instituut te Yeseke verzamelde gegevens van de Canisvliet zouden hier welkom zijn (Fosfaat-nitraat-nitriet-ammonium) en vragen dit Instituut ons deze gegevens ter beschikking te stellen.

F
afgesloten

Luchtverontreiniging.

Ook de luchtverontreiniging is zeker een niet te verwaarlozen aangelegenheid. De soms verontrustende gemeten waarden SO₂ e.d. en vooral de uitbreiding van de fluorgrens baart zorgen en hebben onmiskenbaar hun weerslag op de fauna en flora van de Canisvliet.

Willen we de natuurwetenschappelijke waarde van de Canisvliet in een sterk geïndustrialiseerde zone onderstrepen dan is het onontbeerlijk dat we precieze gegevens in de hand krijgen met betrekking tot SO₂ gehalte en fluorgehalte in de laatste jaren (1970-1975) om eventuele relaties te leggen. In dat verband vragen we aan de Heer Adriaanse, Inspecteur Volksgezondheid en Milieuhygiëne te Middelburg ons deze gegevens ter beschikking te stellen.

Weersomstandigheden en waterpeil.

De waterpeilmeter aan het eind van de Visserverkoopsweg is dringend aan herstelling of vernieuwing toe. Ze is stuk en op bepaalde delen niet meer leesbaar.

Begin oktober werd de dam in de Canisvlietpolder gestreken en kwam het water op de kreek weer laag te staan (NAP -40 op 5 oct. 1974). Het aanhoudende natte winterhalfjaar met enorme hoeveelheden water zorgde voor een zeer sterk wisselend waterpeil (Zie grafiek rapport Verloove Blz. 26) Er stond zelfs verschillende malen water in de Schuilhut wat zeer zelden voorkomt. Het wassende water kwam de kreek onmiskenbaar ten goede en de zuivering ervan werd er drastisch mede versneld niettegenstaande diverse malen opnieuw vervuild water over het muurtje aan de pierput via de Reigerskil de kreek instroomden. Dit in de kreek stromende vuile water was door de zeer grote hoeveelheid neerslag echter dermate verdund dat de kreek dit periodiek binnenstromende water vrij snel neutraliseerden. Toch dient in dat verband gezegd dat het uitvallen en/of afzetten van de pomp bij herhaling is gebeurd. Een nauwgezette controle is hier wenselijk.

De afwatering op Nederlands grondgebied werkte feilloos en de grote hoeveelheden water werden naar verhouding vrij snel afgevoerd.

Tussen 29 april 1975 (NAP -34) en 10 mei 1975 (NAP -25) werd het waterpeil weer omhoog gebracht wat ruim anderhalve maand later was dan gewoonlijk en waaraan het uitzonderlijk natte winterhalfjaar onmiskenbaar debet is. In 1972 gebeurde dit reeds op 25 maart (NAP -15), in 1973 op 31 maart (NAP -17) en in 1974 op 16 maart (NAP -17).

Hier werd zeer duidelijk vastgesteld hoe nefast het voor Fauna en flora is wanneer men het waterpeil op onnatuurlijke wijze opvoert. Eind maart en heel de maand april hadden we op de slibstrandjes (NAP -50) Bonte strandlopers, tal van plevieren en ruiters, Kempphaan, Gutto, Witgatje, Oeverloper en andere. De kluut was met ACHT paar aanwezig wat sinds 1965 niet meer was gebeurd en er waren er twee paar aan het broeden. Ook andere vogels waren opvallend talrijker en zag zeldzaamheden zoals Reuzenster (5e waarn. voor Z-Vl.) en Witwangster (2e waarn. voor Z-Vl.). Toen het hoge waterpeil en alles weg, doodjammer.

Het futenbestand kreeg een enorme klap. Eind april zaten 7 paar vogels op eieren (+ 2 Molenkreek) die samen slechts zes jongen grootbrachten en kennelijk het resultaat waren van nalagsels. De twee paar kluten verging het nog slechter. Ze verhuisden naar het hoger gelegen bouwland waar ook voor hen geen plaats scheen te zijn want tot overmaat van ramp werd één nest met vier eieren zeker ongewild en onwetend omgeploegd. De overige verdwenen geleidelijk.

(Uit dit alles komt zeer duidelijk naar voren (en er zijn veel meer voorbeelden) dat de Cänisvliet met deze onnatuurlijke waterstandsbedeling enerzijds en het te sterk in het landbouwgebied ingebed geheel anderzijds (afwezigheid van bufferzone: zie verder : sanering) na de ruilverkaveling geen ruimte meer heeft op zich op normale wijze te ontwikkelen. Dit is werkelijk een uniek voorbeeld van wat zich de laatste jaren niet alleen op de Cänisvliet maar ook in veel andere natuurgebieden voordoet en aantoon hoe belangrijk en essentieel dit alles is voor de instandhouding van de natuurwetenschappelijke waarde van deze gebieden.

x In de besluiten van de vergadering staat onder waterpeil o.m. te lezen "afzonderlijk te regelen waterpeil voor de kreek om te komen tot een natuurlijk schommelend peil zoniet aanpassen ervan rekening houdend met alle belanghebbende partijen (vnl. Landbouw) is mogelijk." Het hoge waterpeil heeft na half augustus voor de landbouw geen betekenis meer (de vertegenwoordiging van de landbouw was het hiermede eens). Dit is b.v. voor de dan op gang komende najaarstrek van enorm belang. "compromissen moeten hier gesloten worden (visserij - landbouw - natuurbescherming). Of er destijds met het reservaat rekening is gehouden wordt niet geheel duidelijk. Toch zal dit nader bekeken worden!"

Beweidning - weidestrand - hooiweide - rietkraag.

Het weidestrand werd ook dit jaar opnieuw beweid met uitzondering van het eerste stuk welke als hooiweide gereserveerd werd. Zes stuks vee (koeien) kwamen op de weide begin mei en werden beurtelings op stuk 2 en 3 (eigenlijk weidestrand) toegelaten. Er waren flink afgegraasde stukken afgewissels met delen minder door het vee gewild (Pitrus e.d. aan vloedlijn). Toch viel het aantal broedvogels tegen en werden er veel verstoord (waterpeil - kluut e.d.).

De hooiweide was een succes voal qua flora en de insectenwereld. Waterjuffers, libellen, vlinders e.d. werden er vrij regelmatig gezien. Er bloeiden 7 wilde orchideeen (Orchis majalis) die nu de gelegenheid krijgen zich verder te ontwikkelen. Het stuk werd begin september 1975 gemaaid.

Ook was het dit jaar bizonder opvallend hoe moeilijk de rietkraag het heeft tot zijn volle ontplooiing te komen. Dit heeft voor alle rietvogels onmiskenbare gevolgen. Ook hier is het waterpeil de oorzaak.

Verstoring - Jacht - Knalpotten - Stropen - Vernielen en
Bevuilen.

Ook dit jaar werd opnieuw gejaagd (hoofdzakelijk avondjacht op eenden) maar men is voor zover mij bekend tot aan de begrenzing van het reservaat bebleven. Ook in het recreatief gedeelte heb ik voor het eerst sinds jaren geen jagers aangetroffen. Ik ben de jagers dankbaar voor hun begrip. Van schadeclaims was geen sprake ook niet van boosdoher Meerkoet (marol) waarop overigens niet wordt gejaagd. Deze vogelsoort is sinds de ruilverkaveling tot op I/IO van het totaal vroeger voorkomende vogels gereduceerd ingevolge het verdwijnen van de onderwaterflora;

Ook het gebruik van knalpotten bleef binnen de perken van het redelijke en het strikt noodzakelijke (kersen en oogsttijd). Dus ook hier een merkbare verbetering;

De stropers waren echter opnieuw actief. Op 31 mei 1975 werden dertien fuiken gestolen van beroepsvisser Janssens. Dit is beslist een treurige zaak. Opvallend is dat dit steeds rond hetzelfde tijdstip gebeurt. In de loop van mei vond ik nabij de schuilhut en pas geschoten Bergeend (vond loodkorrel) en vond zo nu en dan verse hulzen van jachtpatronen in heel het gebied.

Eind mei, dus midden in de broedtijd, werden een 20tal vijftien meter hoge bomen, die een deel van de afscherming vormen van de boomgaard palend aan de rietkraag van de kreek, afgezaagd welke in de rietkraag vielen. Zulks doen wanneer diverse vogels daar aan het broeden zijn is zonder meer af te keuren. Er werd een ravage van jewelste aangericht en diverse broedgevallen gingen verloren o.m. een van het zo zeldzaam geworden Wouwaapje.

Branden van snoeihout e.d. gebeurd nog steeds maar dan juist op de grens boomgaard - rietkraag. De rietkraag werd dit jaar echter niet afgebrand en ook het verbranden van autobanden werd stopgezet. Er waren tussenkomsten van politie en SBB; Op 1 juni 1975 vond ik een stervende Bunzing vlak aan de rand van de boomgaard. De ogen waren dicht en het dier rilde over het gehele lichaam. Kennelijk vergiftigd. Samen met de steeds zeldzamer wordende Wezen en Harmelijn zorgt dit dier voor het natuurlijk evenwicht ten opzichte van het Konijn wat in een boomgaard niet te onderschatten is. Eind augustus werd aldaar een broedbak voor de Torenvalk geplaatst. Een lovenwaardig initiatief. Meer van dergelijke maatregelen (nestkastjes) en matig gebruik van pesticiden zou de boomgaard ongetwijfeld ten goede komen.

Ook het snijden van katjes (wilg) en lisdodde blijft een steeds toenemende plaag en krijgt meer en meer belangstelling. Hier moet duidelijk gesteld worden dat dit niet is toegelaten en men ook de flora van de Canisvliet met rust moet laten.

Er werd herhaaldelijk vuil en afval gestort op diverse plaatsen in en om de kreek. Bij nader onderzoek bleek dat veel van dit illegaal gestort vuil uit België afkomstig is.

In maart 1975 werden aan de visstijgers de restanten van de vroegere visstijgers (houten palen e.d.) door een toegewijd hengelaar verwijderd en opgeruimd. Een lovenswaardig initiatief waarbij echter steeds vooraf eerst de Heer Goossens van het SBB dient op de hoogte gebracht te worden.

Ook trof ik weer bij herhaling fietsers op het wandelpad aan niettegenstaande aan beide zijde van het recreatief gedeelte van het reservaat door bordjes duidelijk is aangegeven dat het hier enkel en alleen om een wandelpad gaat. Van fietsers komen bromfietsers en dat behoort beslist niet tot de doelstellingen van de Canisvliet. Fiets aan de hand ware bete-

Maaien.

Bij het maaien van de wegbermen van de vissersverkortingsweg werden diverse jong ingeplante boompjes beschadigd. Dit zou moeten vermeden worden.

Het maaien in het recreatief gedeelte blijft een nader te bekijken zaak en moet, zo het wordt uitgevoerd, met de nodige voorzichtigheid gebeuren. Het vroegtijdig maaien (ook in juni) blijft m.i. geen gelukkige beheersaangelegenheid ook niet, en dit is belangrijk, voor de recreant. Alle bezoekers verkiezen bij een wandelbezoek en even rustig zitten een wilde plantengemeenschap boven een glad gemaaid te keurig grasperk. Men zou b.v. enkel aan de noordkant van de kreek om en nabij het parkeerplaatsje kunnen maaien en het overige, buiten het behoorlijk vrijhouden van het wandelpad, pas maaien in het late najaar. ~~Elk bezoeker zou hier meer mede gediend zijn en zou boven dien minder geld kosten.~~ Meer dan een halve meter maaien tusseen wandelpad en rietkraag is, gelet op de broedvogels in deze kantwal, niet wenselijk.

Uitdunning van boschages

Zeker minder rigoureuus zoals in het begin van het reservaat aan de Canisvlietstraat werd gedaan en dan geleidelijk en zeker buiten de broedtijd.

Hengelaars

Voorzitter Goethals van de hengelsportvereniging "De Platzak" van Westdorpe heeft alle reden tevreden te zijn want er werd het afgelopen jaar opnieuw vis gevangen. Anderzijds vragen we de hengelaars geen afval achter te laten zoals papier, plastic, flessen e.d. en de rietkraag niet te vernielen bij het zoeken naar rietmaden.

Nabij de woning van M. De Letter zouden de over de steigers hangende takken van de aldaar staande knobomen moeten worden gekapt teneinde de hengelaars toe te laten op een normale wijze te hengelen. Voorbij deze steigers bloeit nog de zeer mooie Gele plomp, de enige op de Canisvliet overgebleven waterplant. Beter daar niet te vissen en de oevergewassen en knobomen niet te beschadigen wat tot nu toe bij herhaling is gebeurd.

Woonwagencentrum - Parkeerplaatsje. - Groenverbinding SvG.

In de loop van mei werden een drietal malen gestationeerde woonwagens op het parkeerplaatsje aangetroffen met alle gevolgen vandien (verstoring - vuil - vernieling van aanplantingen). ~~In de loop van juni~~ werd de toegang tot het parkeerplaatsje afgesloten. Ik heb persoonlijk alle rommel zo goed mogelijk opgeruimd.

Het woonwagencentrum aan de rand van het reservaat blijft een onhoudbare en kiese zaak. Natuurreservaat en woonwagencentrum zijn twee onverenigbare zaken. Alle overigens lovenswaardige inspanningen ten spijt blijft het een onooglijk troep. Ik durf er met bezoekers niet meer langs komen. Daarenboven is het verbranden van auto's inclusief autobanden die enorme zwarte rookwolken veroorzaken aan de rand van een natuurreservaat een uitermate kwalijke zaak. Op 6 augustus 1975 kon men het reservaat niet bezoeken wegens de rook en de stank.

De boompjes op de kanaaldijk werden opnieuw een flink stuk verder vernield en moedwillig afgebroken. Ook de inwoners van Passluis alsmede de landbouwers klagen over dit alles. De plannen om dit centrum elders in de gemeente te situeren is voor mij een lichtpunt in deze aangelegenheid.

Het vervallen pand nabij dit kamp werd in de loop van juni gesloopt.

Het verleggen van het parkeerplaatsje en het door trekken van het wandelpad teneinde enerzijds de rust in het reservaat te waarborgen en het anderzijds beter bereikbaar te maken vanuit Sas van Gent blijft in de toekomst een nader te bekijken zaak. Een "beter afschermen van het huidig parkeerplaatsje aan de kreek door uitbreiding van boschages" werd op de vergadering in het vooruitzicht gesteld. Wat echter wel het afgelopen jaar is komen vast te staan dat deze aangelegenheid samen met het creëren van een aansluitende groenverbinding Sas van Gent (Brug) - Canisvliet alsmede het plaatsen van de strik noodzakelijke bordjes geen haalbare kaart is zolang het woonwagencentrum aldaar niet zal verdwenen zijn. Eeder zou geld in het water zijn.

Sas van Gent krijgt hier een unieke kans iets zeer positiefs voor de Canisvliet te doen.

Groenverbinding met Zelzate.

Ook de groenverbinding Canisvliet - Zelzate (België) met een wandelpad langs de Reigerskil naar "Het Stort" (groenzone) blijft actueel. Op de vergadering was voor eenieder de slogan "Grensoverschrijdend natuurgebied zou primair moeten staan". Ook in de raad van de gemeente Zelzate werd dit plan besproken en ontvankelijk verklaard. In dat verband herhaal ik mijn verzoek om ook de grensdijk tussen Visserverkorting en kanaal eveneens te beplanten (afscherming tegen het vlak daarachter op Belgische grondgebied komende bedrijf De Nul - herstel van baggermolens en de verderop gelegen Belgische industrie)

Het behouden van de bomen die achter dit bedrijf nog op het Belgisch Stort zijn overgebleven zou vanuit Zelzate gezien een dito afscherming betekenen.

Het is een feit dat het aanbrengen van klinkbouten en lassen onmiskenbaar meer lawaai maken dan motocros en dit lawaai zal continu zijn. Wegens lawaaihinder heeft men te Zelzate deze bekende sportmanifestatie verboden omdat ze te dicht bij de kom van de gemeente plaats vond.

Ook zou dit alles een afscherming betekenen tegen de stank van de Teerfabriek (iedere bezoeker van de Canisvliet ruikt dit onmiddellijk). Dit bedrijf ligt overigens ontegensprekelijk veel te dicht bij de kern van Zelzate en maakt een weze-lijk gevaar uit. De onlangs voorgedane ont-ploffing in dit bedrijf is daar wel een daadwerkelijk bewijs van.

Molenkreek.

Wat ook de bestemming van de Molenkreek moge zijn in functie van de passieve recreatie (wandelen en hengelen) zal ook hier primair moeten staan dat het landelijk karakter moet worden bewaard en in geen geval mag worden aangetast. Gesplitst beleid is hier aangewezen tzt. wandelen langs één zijde van de kreek en niet hengelen in het versmald gedeelte onmidde-lijk ten westen van de Molenstraat. De begroeiing mag daarniet worden weggehaald (riet, lisdodde en de zeldzame Moerasandijvie) Het is hier dat jaarlijks tot 2 paar futen broeden en ook de laatste jaren de Knobbelzwaan.

Folder.

Na dit rapport zal een eenvoudig foldertje gemaakt worden over de Canisvliet met alle bijzonderheden qua fauna en flora ten behoeve van de schooljeugd van Sas van Gent en ook, zo men dit wenst, voor de kinderen van Zelzate.

Voor nadere informatie en leiden van excursies ben ik in de mate dat mijn beroepsaangelegenheden dit toelaten graag bereid.

III SANEREN.

Willen we aan fauna en flora behouden wat er nu nog is dan wordt het steeds duidelijker dat we aan sanering van het gebied toe zijn. Deze sanering zou tot uiting moeten komen in het creeren van een bufferzone oostelijk het weidestrand en het ver-wijderen van de plantengroei aan de vloedlijn tussen schuilhut en boomgaard.

A. Bufferzone :

Het is een feit dat bij de destijds doorgevoerde ruil-verkaveling in het Canisvlietblok met dit belangrijk element on-voldoende rekening werd gehouden. Een bufferzone die de overgang had moeten zijn tussen de Canisvliet met zijn hoge wetenschappe-lijke waarde enerzijds en het 100% agrarisch gebied anderzijds en vice-versa is noodzakelijk voor de instandhouding van het reservaat en had beide partijen (landbouw en natuurbescherming), in veel nu aan de orde komende aangelegenheden, in een veel ge-makkelijkere positie gebracht. De afwezigheid hiervan heeft voor gevolg dat veel voor de Canisvliet typische vogelsoorten stilaan verdwijnen of al verdwenen zijn (Zie o.m. tabel blz. 10);

In functie van de landbouw zou men ten oosten van het

weidestrand weiden moeten creëren b.v. door mutatie van de nu nog in gebruik zijnde weiden in de Canisvlietpolder.

In deze hele context spreekt onderstaande tabel voor zichzelf (Voorgedane veranderingen ruilverkaveling Canisvliet)

	Voor	Na	
Potensieel landbouwland	1905ha	2040ha	+ 135ha
Grasland	155ha	nihil	- 155ha
Boomgaard + tuingrond	50ha	60ha	+ 10ha
Wegen	35ha	95ha	+ 60ha
Waterlopen + sloten	15ha	25ha	+ 10ha
Kreken	73ha	32ha	- 41ha
Moeras en laaggelegen grond	67ha	3ha	- 64ha
Landschapp.aankleding	nihil	35ha	+ 35ha
Onregelmatige percelen	60%	10%	- 50%

Het verdwijnen van al het grasland (er zijn echter nog weiden) was een ernstig verlies voor de weidevogels. De kreken werden tot meer dan de helft gereduceerd en wat nog erger was alle laaggelegen gedeelten zo enorm belangrijk voor de Canisvliet verdwenen nagenoeg volledig.

Nu het aanleggen van natuurparken en aankoop natuurgebieden dit jaar in heel Nederland aan de orde is zou de realisatie van deze bufferzone (weiden-dus geen direct verlies voor de landbouw) het allernoodzakelijkste kruimeltje zijn essentieel voor de instandhouding van de Canisvliet.

B. Verruigde vloedlijn :

De weligtierende plantengroei aan de vloedlijn van het weidestrand tussen schuilhut en boomgaard werd ook dit jaar nagenoeg ongemoeid gelaten door het vee. Teneinde de dynamiek van het terrein op te voeren (saneren) en vooral om de destijds zo talrijke waadvogels terug te winnen en een kans tot pleisteren te geven zou deze verruiging moeten worden weggehaald (vlak weidestrand) zoals ik reeds in voorgaande rapporten heb gevraagd.

De conclusies van de vergadering waren desbetreffend eveneens in die zin tzt. "drie soorten weidestrand n.l. rietkraag + verruigde vloedlijn van het begin van het reservaat tot aan de schuilhut (grootste stuk), van schuilhut tot boomgaard vlak weidestrand met slibrand en vervolgens rietmoeras met wilg e.d. tot aan de noordkant van de kreek.

De visstand zou hier zeker geen nadeel van ondervinden wel integendeel. De boerenkarper verkiest voor het kuitschieten hoofdzakelijk het eerste stuk.

Besluitende mogen we stellen dat in deze optiek naar een compromis moet worden gezocht met het Axeler Ambacht en de Landbouw in de geest van het herstellen van een gemaakte fout en een compensatie (aangepast waterpeil - uitbreiding naar het oosten met weiden - bufferzone Canisvliet-Landbouw e.o.).

enkele typische vogels van de Canisvliet na ruilverkaveling 1968

N A A M	VOOR	NA						
	ruilverk.	ruilverk.						
	Jaargemidd. van 1954 - 1968	Maandgemiddelde in						
		1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975 t/m sept
Meerkoet	138	69	63	51	47	41	32	20
Smient	100	2	6	3	1	-1	1	-1
Pijlstaart	16	2	-1	-1	-1	-1	1	-1
Zomertaling	14	7	7	4	4	5	5	2
Zwarte stern	14	2	7	1,5	1	4	1	-1
Kleine plevier	6	3	3	2	2	2	2	2
Kluut	18	2	12	5	3	6	2	7
Rietzanger	9,5	8	8,5	6,5	5	2	2	3
Grasmus	4	1	-1	1	-1	-1	-1	-1
Blauwborst	3	1	1	-1	-1	1	1	0
Geelgors	11	3	9	2	-1	-1	-1	-1
Bonte kraai	21	8	9	18	16	12	9	5
Roek	73	37	32	31	43	15	13	15
	Gemidd.aant. waarn. p/j	Aantal waarnemingen						
Roerdomp	3	4x	3x	5x	2x	1x	0	0
Snor	6	3x	7x	3x	11x	7x	3x	3x
Paapje	4	5x	8x	4x	7x	2x	3x	2x
Roodborsttapuit	4	0	6x	2x	1x	0	0	1x
Kleine strandloper	4	8x	6x	0	0	0	0	0
Temmincks strandl.	2,5	2x	1x	0	0	0	0	0
Zwarte ruiter	7	8x	3x	3x	6x	4x	9x	4x
Groenpootruiter	6	5x	10x	4x	9x	5x	6x	4x
Bosruiter	7	12x	8x	9x	0	4x	0	0
Tapuit	4	4x	7x	6x	6x	0	5x	0

VOGELS.

van de I97 op de Canisvliet tot nu toe gedetermineerde vogelsoorten werden er het afgelopen jaar I34 opnieuw waargenomen. van de 70 tot de Canisvliet behorende broedvogels werden er 45 opnieuw broedend aangetroffen met een totaal van I74 paar (verleden jaar was dit 225 paar en 48 vogelsoorten).

Nieuwe soorten voor de Canisvliet waren Beflijster (I ♂ op I2 okt. I974), Witwangstern (3 exp. op IO mei I975) en I Zwarte Wouw (I ex. op IO mei I975).

Anderzijds dient gezegd dat ondanks deze drie nieuwe soorten de teruggang van de vogelstand zich blijft manifesteren in het feit dat veel vogels steeds minder frequent op de Canisvliet worden gezien (gevoelige soorten), veel minder grote getallen aanwezig zijn en meer gewone soorten zoals Spreeuw, Kapmeuw e.d. (storingsvogels) in de plaats komen. Een vergelijk met de toestand van voor de ruilverkaveling is niet meer te maken. De reden is onder de in dit rapport vermelde beheersaangelegenheden duidelijk aangetoond.

In dat verband dient de Avifauna van de Canisvliet (I954 - I968) te worden herzien wat na het verschijnen van dit rapport zal worden gedaan en waarbij getracht zal worden de reden van af- of toename van elke soort afzonderlijk te bespreken. Het zou jammer zijn de sinds I954 wekelijks verzamelde exacte gegevens niet eens nader te bestuderen en af te wegen tegen de in het gebied voorgedane veranderingen zoals ruilverkaveling, moderne landbouw op de omliggende akkers, waterpeil, gebruik van kunstmest e.d., lucht- en waterverontreiniging, verandering van het water van uitgesproken brak naar brak - zoet (Chloridegehalte), het verbreken van de verbinding met de Molenkreek en het aanbrengen en steeds groter wordende aanplantingen om daar dan de nodige consequenties uit te trekken want natuurlijke reacties op dit alles zijn zeker en onmiskenbaar, hebben een reden en zijn niet vatbaar voor discussie. De algemene en overal voelbare achteruitgang van de vogelstand in het hele deltagebied speelt ook hier zeker wel een rol. (Zie o.m. ook tabel op blz. 10)

Er werden dit jaar in de loop van november I974 dertien nestkastjes opgehangen en in orde gebracht. Zeven gewone, allen bezet door resp. Koolmees (I), Pimpelmees (I), Matkop (I), Winterkoning (I) en Ringmus (3). Drie halfopen door 2 huismussen en I onbezet. De drie kastjes voor Witte kwikstaart bleven onbezet. Ook de kast voor de Torenvalk bleef onbezet.

Rietmatten voor de Zwarte Stern die steeds minder te zien is werden niet meer uitgelegd. Het zou interessant zijn om volgend jaar eens een poging te doen met een vijftal vlotjes voor het Visdiefje zoals dat reeds op vele plaatsen in Nederland gebeurd. Kan daar voor gezorgd worden? Plaatsing en onderhoud e.d. neem ik voor mijn rekening.

Werden in I975 als broedvogel aangetroffen : Jaarvogels :

Fuut (9 paar) waarvan slechts 6 jongen met succes groot werden gebracht (waterpeil) - Bergeend (2 paar) - Wilde eend (± 20 paar) - Wintertaling (I paar) - Slobeend (2 paar) - Tafeleend (2 paar) - Kuifeend (I paar) - Patrijs (4 paar) - Fazant (2 paar) - Waterhoen (± 20 paar)-

Meerkoet (+ 10 paar) - Kievit (+ 10 paar) - Veldleeuwerik (3 paar) - Houtduif (1 paar) - Graspieper (5 paar) - Witte Kwikstaart (1 paar) - Zanglijster (7 paar) - Winterkoning 4 paar) - Heggemus (2 paar) - Merel (8 paar) - Pimpelmees (1 paar) - Koolmees (1 paar) - Rietgors (5 paar) - Groenling (3 paar) - Kneu (2 paar) - Ringmus (5 paar) - Spreeuw (1 paar) - Ekster (2 paar) - Zwarte Kraai (1 paar) - Huismus (5 paar).

Bijzonder waren : Fuut - Wintertaling - Kuif, Tafel- en Bergeend.

Afgenomen in vergelijking met verleden jaar : Slobeend - Meerkoet - Rietgors - Groenling en Kneu.

Toegenomen in vergelijking met verleden jaar : Heggemus - Winterkoning - Ringmus en Matkop.

Geen broedvogel dit jaar : Dodaars - Grote Lijster - Vink en Turkse tortel.

Jaargasten :

Kapmeeuw en Holenduif waren dit jaar evenmin broedvogel (voormalige broedvogels). Zij werden wel samen met de Blauwe reiger en de Zilvermeeuw regelmatig waargenomen.

Zomervogels :

Wouwaapje (1 paar) - Tortelduif (1 paar) - Koekoek (1 paar) - Gele kwikstaart (3 paar) - Rietzanger (3 paar) - Bosrietzanger (3 paar) - Kleine karekiet (+ 10 paar) - Grote karekiet (1 paar) - Spotvogel (1 paar) - Tuinfluiter (2 paar) - Boompieper (1 paar) - Tureluur (3 paar) en Kluut (2 paar).

Afgenomen : Koekoek - Grote- en Kleine karekiet.

Toegenomen : Bosrietzanger.

Geen broedvogel dit jaar :

Zomertaling - Kleine plevier - Visdiefje - Oeverzwaluw - Huiszwaluw - Boerenzwaluw - Snor - Grasmus - Blauwborst - Wielewaal en Scholekster alsmede de voormalige broedvogels Zwarte stern, Paapje en Roodborsttapuit en de zeldzame Steltkluut.

Zomertaling, Visdiefje en Scholekster waren heel het broedseizoen aanwezig en balts werd vastgesteld.

Het Wouwaapje werd waargenomen op 3/5 (2), 17/5 (1), 19/5 (1), 25/5 (1), 7/6 (1), 5/7 (3), 12/7 (1), 2/8 (3), 6/9 (1) en 13/9 (1). Op 5/7 zagen we een σ in de vroege ochtenduren diverse malen op zelfde plaats in de rietkraag invallen (voedseltochten). Het nest aan de boomgaard werd vernield (Zie blz. 5). De kluut was opnieuw broedvogel sinds vele jaren (Zie blz. 3). Opvallend was het totaal ontbreken van het Blauwborstje en het steeds minder voorkomen van de drie Zwaluwsoorten.

~~De Zwartkop en de Fitis werden heel het broedseizoen gezien en gehoord. Deze soorten mogen als nieuwe broedvogels verwacht worden (hoger opschietende aanplantingen).~~

Wintergasten :

Vogels die reeds op de Canisvliet tot broeden kwamen maar dit in 1975 niet deden : Knobbelzwaan - Waterral en de voormalige broedvogels Geelgors en Torenavalk. Enkel de Matkop was opnieuw een succes. Dit jaar liefst 3 broedgevallen, 1 in nestkast en 2 in zelf uitgehouwen holten (Wilg).

Dwaalgasten :
=====

De Cetti's Zanger als afzonderlijk geval werd dit jaar tot en met 21 december 1974 onafgebroken gehoord en opnieuw vanaf 8 februari tot ver in augustus. Op 1 mei en 21 juli zag ik er twee in elkaars buurt. Op deze laatste datum zag ik een vogel zonder staart en een ratelende hevig alarmerende vogel met voer in de bek. Dit nam ik ook waar op 26 juli, 9 en 16 augustus met steeds het begeleidend piepend geluid. Het nest werd in dit nagevoeg ondoordringbaar rietmoeras niet gevonden maar het broeden van deze vogel is evenals verleden jaar meer dan waarschijnlijk.

Er waren geen nieuw broedvogels zodat dit aantal op 70 blijft.

Waar genomen soorten :

A) Jaarvogels :
=====

Alle onder broedvogels vermelde soorten. Dit jaar geen grote troepen Houtduiven. Tafel- en Kuifeend waren nagenoeg onafgebroken aanwezig. De Kievit overwinterde in grote getale (max 6000 vogels). Opnieuw diverse winterwaarnemingen van de Witte Kwikstaart. Grote Lijster werd maar 4x waargenomen. Groenling en Kneu waren in augustus zeer talrijk op een vlasperceel. Ook grote troepen jonge Ringmussen. In augustus en september roestte de spreeuw weer met duizenden in de boschages en rietkraag (max. 10.000 vogels).

B) Jaarvogels :
=====

Alle onder broedvogels genoemde 4 soorten. De Holenduif was echter schaars.

C) Zomervogels :
=====

Alle onder broedvogels genoemde soorten met uitzondering van het Blauwborstje, Roodborsttapuit en zeldzame Steltkluut. Slechts 3 observaties van de Shor, 4 van de grasmus en 1 van de Wielewaal.

D) Doortrekkende Zomervogels :
=====

Purperreiger : 2x in mei en 6x in augustus
Kwartel : 1x duidelijk gehoord in augustus.
Strandplevier: 1x in april
Zwarte stern : 4x in mei en 2x in augustus.
Zwartkop : Vrij regelmatig tussen 8/5 en 7/6.
Gekr. roodst. : 1x op 30 augustus 1975.
braamsluiper : 1x op 26/4 en 3/5 een zingende vogel.
Fitis : Onafgebroken vanaf 19/4 tot in juli.
Tjiftjaf : 3x maart-april en 1x in september
Gr. Vliegenv. : 1x in juli en 1x in september.
Bonte vliegenv: 1x op 30 aug. 1975.
Paapje : 2x in de eerste helft van september.
Tapuit : Nog 1 vogel op 26/10/74. Voor en najaar 1975 geen, wat opvallend is.
Kempkaan : Nog 2 vogels in okt. 1974 en vervolgens vanaf 1/2/75 onafgebroken tot eind mei. 1x op 28/6 en dan weer van eind juli.
Grutto : Voorjaarstrek tussen 1/3 en 3/5 tot max 28 ex.
Gierzwaluw : Onafgebroken vanaf 8/5 tot eind augustus.

Niet waargenomen :

Lepelaar - Wespendif - Grauwe Kiekendif - Boomvalk -
Porseleinhoen - Hop - Draaihals - Grauwe klauwier - Zwarte
roodstaart en Grauwe gors.

C) Wintergasten :

Kolgans - Rietgans - Brilduiker (9x) - Nonnetje (1x) -
Grote zaagbek (1x) - Bokje (regelmatig) - Kl.mantelmeeuw
(L.f.interm.) 1x dec. & 2x jan.75 - Geelpootzilvermeeuw (1x
in april 75) - Waterpieper (regelmatig) - Kramsvogel (regel-
matig) - Koperwiek (regelmatig) - Bonte Kraai (regelmatig).

Kol- en Rietgans alsmede het Nonnetje en de Grote Zaagbek
waren veel minder talrijk dan verleden jaar (zachte winter?).
De Geelpootzilvermeeuw en de Kl.mantelmeeuw (interm.) werden
van zeer dichtbij vanuit de schuilhut waargenomen.

Niet waargenomen :

Kleine rietgans - Wilde zwaan - Kleine zwaan - Zwarte zeeend -
Grote zeeend - IJseend - Middelste zaagbek - Smelleken -
Drieteenstrandloper - Rosse grutto - Oeverpieper - Keep - Frater
- Nrd.en Oostl.Kauw.

De waterpieper heeft de oeverpieper totaal verdrongen.

Andere voor de Canisvllet waargenomen wintergasten :

Sperwer (3x) - Blauwe kiekendif (1x) - Ransuil (4x) - Klapekster
tussen 19/10/74 en 13/4/75 zeventien waarnemingen) - Sijs (2x) -
Roek (regelmatig) - Smlent (3x) - Pijlstaart (6x) - Goudplevier -
(12x - + 1200vogels in groep in april) - Bonte strandloper (18x)
- Kl.mantelmeeuw (graellsii) 10x tussen okt.74 en 22/2/75 -
Grote mantelmeeuw (vrij regelmatig) - Knobbelzwaan (regelmatig) -
Torenvalk (regelmatig) - Waterral (regelmatig) - Wulp (7x) -
Watersnip (regelmatig) - Stormmeeuw (regelmatig) - Steenuil (1x)-
IJsvogel (10x) - Grote bonte specht (vrij regelmatig) - Roodborst
(regelmatig) - Baardmannetje (8x) - Matkop (regelmatig - begint
zich als jaarvogel te gedragen) - Geelgors (1x) - Putter (8x) en
Kauw (regelmatig).

De meerdere waarnemingen van Ransuil, Klapekster, Goudplevier,
IJsvogel en Putter waren pluspunten.

Niet waargenomen :

Buizerd - Slechtvalk - Houtsnip - Grote gele kwikstaart -
Boomkruiper - Roodhalsfuut - Toppereend - Roerdomp en Groene
Specht.

Het totaal ontbreken van de Buizerd en de Roerdomp alsmede
slechts 1 waarnemingen van de Blauwe kiekendif zijn hier in
het oogspringend.

D) Doortrekkers :

Zwarte Wouw (1x - nieuw) - Zwarte ruiter (3x) - Groenpootruiter
4x) - Witgatje (regelmatig - heeft ook dit jaar overwinterd) -
Coverloper (minder regelmatig dan voorgaande jaren) - Regenwulp
(1x) - Reuzenstern (1x) - Witwangstern (3x - nieuw) - Beplijster
(1x nieuw).

Niet waargenomen :

Visarend - Rode wouw - Kraanvogel - Zilverplevier - Steenloper -
Kleine, Temminckx en Krombekstrandloper - Kanoetstrandloper -
Bosruiter - Kleine jager - Waterrietzanger en Engelse gele kwik-
staart.

Andere voor de Canisvliet waargenomen doortrekkers :

Aalscholver (2x) - Grauwe gans (1x) - Krakeend (2x) - Bruine kiekendief (9x) - Bontbekplevier (2x) - Dwergmeeuw (1x in juni een juv.vogel -uitzonderlijke datum) - Goudhaantje (1x) - Vlaamse gaai (1x twee vogels in mei) - Geoorde fuut (1x op 1/6).

Niet waargenomen :

Krooneend - Rouwkwikstaart - Vuurgoudhaantje - Staartmees - Zwarte mees en Witoogeend.

Dwaalgasten :

=====

Tenslotte blijkt de Cetti's Zanger zich definitief als standvogel te hebben ingeburgerd (zie ook broedvogels). De Mandarijneend - Flamingo - Kleine Zilverreiger - Canadese gans en Balkan Gele kwikstaart werden niet waargenomen.

F L O R A

De rij populieren langs beide zijde van de Vissersverkortingsweg werden begin november geroid. De Canisvliet kreeg een heel ander uitzicht. De rooiing was echter noodzakelijk. In de loop van februari 1975 werden er nieuwe boompjes ingeplant (Populus robusta) die het goed doen. Jammer dat bij het maaien van de wegbermen diverse boompjes ernstig werden beschadigd wat in de toekomst zeker zou moeten vermeden worden. (Zie ook blz 6 onder maaien).

Er werden 10 planten van de Orchis majalis gevonden waarvan er 7 bloeiden (Zie ook blz. 4 onder hooiweide). Ook de Breedbladige wespenorchis werd teruggevonden alhoewel niet zo talrijk dan verleden jaar. Verder de in Nederland beschermde planten zoals Wilde kaardebol, Zwanenbloem, Grasklokje en de twee genoemde wilde orchideeën.

Een plantenwerkgroep van "De Wielewaal" uit Gent, een 15tal deelnemers sterk, deed onder mijn geleide een herinventarisatie van de flora van de Canisvliet. Er werden enkele foutieve determinaties rechtgezet en er kwamen liefst 21 soorten bij. Het totaal aantal gedetermineerde planten komt hiermede op 243.

Hartelijk dank aan de Voorzitster Mevr. M. Comminne en aan al haar leden die gewapend met vergrootglas, meetlat en diverse determinatieboeken dit prachtig werk tot stand brachten.

Huidige lijst van de op de Canisvliet gevonden planten :

A) Sporenplanten : (Zwammen worden afzonderlijk vermeld)

1. Wijsjesvaren
2. Lidrus
3. Heermoes

4) Zanichellia	63) Kraakwilg
5) Grote waterweegbree	64) Grote brandnetel
6) Zwanebloem	65) Kleine brandnetel
7) Klein kroos	66) Ruwe iep
8) Puntkroos	67) Melganzevoet
9) Grote lisdodde	68) Veldzuring
10) Kleine lisdodde	69) Ridderzuring
11) Grote egelskop	70) Waterzuring
12) Valse voszegge	71) Schapenzuring
13) Scherpe zegge	72) Veenwortel (2 vormen)
14) Snavelzegge	73) Varkensgras
15) Stijve zegge	74) Persikkruid
16) Zeebies	75) Viltige duizendknoop
17) Mattenbies	76) Koekoeksbloem
18) Ruwe bies	77) Avondkoekoeksbloem
19) Waterbies	78) Eenjarige hartbloem
20) Rietgras	79) Akkerhoornbloem
21) Kanariezaad	80) Hoorbloem
22) Vossestaart	81) Gewone waterranonkel
23) Geknikte vossestaart	82) Blaartrekkende boterbloem
24) Timotheegras	83) Kruipende boterbloem
25) Fioringgras	84) Scherpe boterbloem
26) Riet	85) Dotterbloem
27) Zachte witbol	86) Gele plomp
28) Reukgras	87) Klaproos
29) Frans raaigras	88) Kleine klaproos
30) Straatgras	89) Duivenkervel
31) Beemdgras	90) Witte waterkers
32) Liesgras	91) Gele waterkers
33) Mannagrass	92) Moeraskers
34) Struisgras	93) Varkenskers
35) Kropaar	94) Akkerkers
36) Kamgras	95) Pinksterbloem
37) Roodzwenkgras	96) Raket
38) Zachte dravik	97) Steenraket
39) Yle dravik	98) Koolzaad
40) Kweek	99) Raapzaad
41) Strandkweek	100) Grijskruid
42) Engels raaigras	101) Witte krodde
43) Greppelrus	102) Herderstasje
44) Platte rus	103) Klein Tasjeskruid
45) Pitrus	104) Wilde reseda
46) Waterrus	105) Driekleurig viooltje
47) Zeegroene rus	106) Akkerviooltje
48) Biezeknoppen	107) Gevleugeld hersthooi
49) Kraailook	108) Kantig hersthooi
50) Gele lis	109) St Janskruid
51) Breedbladige orchis	110) Groot Kaasjeskruid
52) Breedbladige wespenorchis	111) Zachte ooievaarsbek
53) Zomereik	112) Reigersbek
54) Amerikaanse eik	113) Esdoorn
55) Zwarte els	114) Spaanse aak
56) Grauwe els	115) Kroontjeskruid
57) Hazelaar	116) Sterrekroos (spec.)
58) Canada populier	117) Selderie
59) Populus "Zeeland"	118) Knoopbloemige moerasscherm
60) Grauwe wilg	119) Leverkruid
61) Schietwilg	120) Grote waterrepe
62) Waterwilg	121) Watertorkruid

I23) Grote engelwortel
I24) Melkeppe
I25) Pastinaak
I26) Peen
I27) Heggedoornzaad
I28) Dolle kervel
I29) Rode kornoelje
I30) Hemelsleutel
I31) Wilgenroosje
I32) Harig wilgenroosje
I33) Moerasbasterdwederik
I34) Kattestaart
I35) Moerasspiraea
I36) Dauwbraam
I37) Bosbraam
I38) Zilver schoon
I39) Agrimonie
I40) Hondсроos
I41) Meidoorn
I42) Lijsterbes
I43) Sleedoorn
I44) Vogelkers
I45) Brem
I46) Kattendoorn
I47) Luzerne
I48) Witte honingklaver
I49) Gele hohingklaver
I50) Akkerhoningklaver
I51) Kleine klaver
I52) Rode klaver
I53) Witte klaver
I54) Bastaardklaver
I55) Hazepootje
I56) Aardbeiklaver
I57) Liggende klaver
I58) Moerasroklaver
I59) Vogelootje
I60) Vogelwikke
I61) Heggewikke
I62) Ringelwikke
I63) Voederwikke
I64) Veldlathyrus
I65) Penningkruid
I66) Wederik
I67) Guichelheil
I68) Akkerwinde
I69) Haagwinde
I70) Bitterzoet
I71) Zwarte nachtschade
I72) Doornappel
I73) Smeerwortel (2 vormen)
I74) Slangenkruid
I75) Moeras Vergeet-mij-nietje
I76) Middelste id
I77) Koningskaars
I78) Vlasleeuwebek
I79) Kleine leeuwenbek
I80) Helmkruid
I81) Beekpunge
I82) Gewone ereprijs

184) Grote ereprijs
I85) Akkerereprijs
I86) Rode ogentroost
I87) Grote bremraap
I88) Watermunt
I89) Akkermunt
I90) Wolfspoot
I91) Hondsdrif
I92) Paarse dovennetel
I93) Witte dovennetel
I94) Hennepnetel
I95) Moerasandoorn
I96) Brunel
I97) Glidkruid
I98) Smalle weegbree
I99) Grote weegbree
200) Watergentiaan
201) Duizendguldenkruid
202) Grasklokje
203) Kleefkruid
204) Moeraswalstro
205) Vlier
206) Gelderse roos
207) Valeriaan
208) Wilde kaardebol
209) Knautia
210) Leverkruid
211) Madeliefje
212) Canadese fijnstraal
213) Zulte
214) Heelblaadjes
215) Driedelig tandzaad
216) Behaard knopkruid
217) Reukloze kamille
218) Schijfkamille
219) Boerenwormkruid
220) Margriet
221) Bijvoet
222) Duizendblad
223) Moerasandijvie
224) Klein kruiskruid
225) Jacobskruiskruid
226) Klein hoefblad
227) Gewone klis
228) Akkerdistel
229) Kruldistel
230) Speerdistel
231) Korenbloem
232) Knoopkruid
233) Zwart knoopkruid (ssp.)
234) Cichorei
235) Herfstleeuwentand
236) Paardebloem
237) Gele morgenster
238) Gewone melkdistel
239) Akkermelkdistel
240) Moerasstreepzaad
241) Twejarig streepzaad
242) Dakstreepzaad
243) Muizenoor.

PADDESTOELEN

Een te nat najaar en winter en een droge warme zomer waren er de oorzaak van dat er minder paddestoelen waren dan gewoonlijk. Wel werden de meest algemene en enkele zeldzame soorten teruggevonden zoals de *Volvaria speciosa* waarvan op een ondergeploegd koolzaadveld rond de 70 exemplaren werden gedetermineerd.

Er kwam ook een nieuwe soort bij n.l. de Hertenzwam gevonden op een afgebroken populier. De Prachtbundelzwam op een knotboom was uitzonderlijk mooi en ook de Parasolzwammen waren opnieuw een sieraad voor het gebied en zeker de moeite waard er eens even bij stil te staan.

Het totaal aantal tot nu toe gevonden paddestoelen op de Canisvliet komt nu op 50 soorten.

ZOOGDIEREN

Vooraf het Konijn maar ook de Haas werden bijna bij elk bezoek gezien en blijven samen de meest voorkomende zoogdieren. De Wezel is ietsje toegenomen en zag dit vitale nieuwsgierige maar vraatzuchtig diertje 6x. Ook de Hermelijn werd 2x opgemerkt terwijl ik 1x een stervende Bunzing aantrof die kennelijk vergiftigd was.

De Mol was vrij algemeen en ook de Miskutrat werd zo nu en dan waargenomen. Deze laatste had eind april-begin mei twee legers op de Canisvliet.

Vanaf mei tot ver in augustus werden rond het huis van De Letter bij herhaling vleermuizen opgemerkt (3 soorten) en ook muizen en in mindere mate ratten waren vrij regelmatig (ook verkeerasslachtoffers op de Visserverkortingsweg).

Van de zestien tot nu toe gedetermineerde zoogdieren werd enkel de Egel niet meer gezien of gevonden.

VLINDERS - LIBELLEN - AMFIBIEËN

Ondanks de prachtige zomer en de hooiweide mag ik niet zeggen veel vlinders te hebben gezien en bleef het bij de gewone soorten zoals Groot- en Klein Koolwitje, Hooibeestje, Kleine Vos, Dagpauwoog, Atalanta, Bruin Zandoogje, Argusvlinder, Dikkopje en gewoon Blauwtje. Bont zandoogje, Koevinkje, Distelvlinder, gekakelde aurelia, Koninginnepage, Vuurvlindertje en Citroenvlinder werden niet meer gezien.

Libellen (Grote gordelglazenmakers) en Waterjuffers waren er opnieuw maar nooit talrijk. De meeste Waterjuffers werden aangetroffen om en nabij de hooiweide. De Libellen jaagden meestal langs rietkraag en boschages.

De Bruine kikker zag ik tot en met 14 nov. 1974 en opnieuw samen met de Pad vanaf de eerste week van april. Groene kikker en gewone Watersalamander werden niet meer gehoord of gezien.

Sas van Gent, 1 oktober 1975

J. I. van den Steen.

A. Inleiding .

+++++

Dit rapport sluit aan bij vorige verslagen , gewijd aan de Canisvlietse kreek ('71 , '72 , '73 en '74) . Het afgelopen jaar werd gekenmerkt door eerder uitzonderlijke , klimatologische omstandigheden : buitengewoon nat najaar , zachte winter , eerder koud voorjaar en hete , droge zomer . Dergelijke omstandigheden hadden dan ook een onvermijdelijke weerslag op het waterleven en de waterkwaliteit .

B. Methode van Onderzoek en Doelstellingen .

+++++

Om inzicht te verwerven in de waterkwaliteit werden op regelmatige tijdstippen verschillende parameters gecontroleerd .

1. Abiotische Factoren .

a. Het waterpeil werd wekelijks bijgehouden door controle van de waterstand ter hoogte van de N.A.P.-meter .

b. Bij elke bemonstering (netplankton of periphyton) werden volgende factoren bepaald :

- de lucht- en de watertemperatuur
- de pH
- de totale alkaliniteit
- het chloride-gehalte
- de opgeloste zuurstof en de zuurstofverzadiging
- het biologisch zuurstofverbruik (BOD₅)

c. Vier 24-uren-cyclussen werden uitgevoerd (november '74 , maart '75 , mei '75 en augustus '75) , die telkens representatief waren voor de afgelopen periode . Wij maken van deze gelegenheid gebruik om onze hartelijke dank te betuigen aan de familie DE LETTER voor het bereidwillig ter beschikking stellen van een verlichte en verwarmde ruimte , het gulle onthaal en de ontelbare , verkwikkende warme bakjes koffie .

2. Biotische Factoren .a. Netplankton .

Het kwalitatief en het kwantitatief onderzoek van het fyto- en zoöplankton werd beperkt tot drie plaatsen .

- Visstijger III : open water (pelagische zone) , waarvan de bodem nog een betrekkelijk dikke sliblaag vertoont , hoofdzakelijk als gevolg van de drie jaren durende rioolwaterlozing (70-73) .

2.
- Rietkraag : littorale zone met intense begroeiing .

- Kreek Schuilhut : open , ondiep water zonder bodemslib .

Tellingen met betrekking tot het fytoplankton (producenten) geven ons een beeld van de TROFIEGRAAD (een maat voor de primaire produktiviteit) Is de kreek voedselarm (oligotroof) , voedselrijk (mesotroof) of zeer voedselrijk (eutroof) ? Het kwantitatief onderzoek van het zoöplankton laat ons toe uit te maken welke systematische groepen domineren : Copepoda , Cladocera of Rotatoria ?

b. Periphyton- of Aufwuchsonderzoek .

Op 10 plaatsen werden telkens verschillende plaatjes gedurende 4 weken ondergedompeld en in de 24 uren , volgend op de bemonstering , onderzocht

- Pierenput : bezinkingsput voor rioolwater , dat thans in het kanaal Gent-Terneuzen wordt afgevoerd . Een dammetje belet dat onder normale omstandigheden rioolwater via de Reigerskil in de kreek belandt .

- Reigerskil (begin)

- Reigerskil (einde)

- Visstijger III

- Gracht N.A.P.

- Kreek Schuilhut

- Gracht Anthonypolder

- Rietkraag

- Gracht Zandplaat

- Gracht Noord-West

De samenstelling van de levensgemeenschap (biocoenose) op de plaatjes is afhankelijk van de omstandigheden . Uit de relatieve dichtheden van producenten , consumenten en afbrekers is de SAPROBIEGRAAD af te leiden . Saprobie is te omschrijven als zijnde een maat voor de snelheid , waarmee autochtoon en allochtoon , organisch materiaal wordt afgebroken .

C. Bespreking van de Resultaten .

+++++

Wij beperken ons tot de behandeling van de verschillende parameters met betrekking tot Visstijger III .

1. Abiotische Factoren .

Bij de interpretatie van een aantal abiotische factoren (lucht- en watertemperatuur , pH , opgeloste zuurstof , zuurstofverzadiging en alkaliniteit o.a.) dient men rekening te houden met het ogenblik van bemonstering : namelijk 3 à 4 uren na zonsopgang (na vogelobservaties vanuit de schuilhut) .

a) Waterstand (zie grafiek I met N.A.P.).

Door de hevige regens van het najaar '74 onderging het waterpeil geweldige schommelingen . De massale aanvoer van water uit de aanpalende polders (ook Belgisch oppervlaktewater en verdund rioolwater uit de Pierenput) deed soms het waterniveau met 40 cm stijgen in enkele uren tijds . Door een degelijke afwatering was de kreek echter nooit waterzad . Dit sterk wisselend waterpeil zal de kreek ongetwijfeld ten goede zijn gekomen door een gedeeltelijke uitschuring van het bodemslib ter hoogte van de visstijgers .

In tegenstelling tot de vorige jaren werd het waterpeil pas begin mei '75 definitief opgevoerd met reeds vermelde nefaste gevolgen voor de vogelstand (o.a. broedende futen en kluten) .

Tijdens de droge en hete zomer '75 daalde het waterpeil slechts met 12 cm (uiterste N.A.P.-standen : - 12 op 05.07.75 ; - 24 op 09.08.75) . Pas begin oktober '75 werd de dam gestreken . Dit is veel te laat voor een gebied , dat de status van staatsnatuureservaat heeft . Canisvliet is door de jaren heen uitgegroeid tot een vogelpleisterplaats . Tijdens de najaarstrek krijgen vele vogels eenvoudig geen kans om te pleisteren zodat eventueel waardevolle waarnemingen verloren gaan .

b) Lucht- en Watertemperatuur (zie grafiek II) .

De hier verwerkte gegevens hebben betrekking op metingen in de vroege ochtenduren .

c) pH (zie grafiek III)

De pH oscilleert tussen 7,4 en 8,5 ; dit is te correleren met de klimatologische omstandigheden .

d) Alkaliniteit (zie grafiek IV) .

Veranderingen in de alkaliniteit zijn grotendeels toe te schrijven aan de schommelingen in het waterpeil (verdunnend effect) .

e) Chloridegehalte .

De verschillende bepalingen wijzen op een oligohalien midden met als uiterste waarden : minimaal 0,78 g chloride/l ; maximaal 1,42 g chloride

f) Opgeloste Zuurstof en Zuurstofverzadiging (grafieken V en VI)

Het zuurstofgehalte (mg O_2 /l) werd telkens omgerekend in zuurstofverzadiging (%) in functie van de heersende watertemperatuur . Als uitersten vinden we : minimaal 47 % (november '74) ; maximaal 152 % (april '75) .

Rekening houdend met het tijdstip van bemonstering valt de zuurstofbalans voor de Canisvlietse kreek vrij gunstig uit . Uit onze ervaringen van 24-uren-cyclussen is immers gebleken dat dit tijdstip nagenoeg samenvalt met de laagste zuurstofverzadiging in een dergelijke cyclus . Een zuurstofverzadiging van 152 % in de vroege ochtenduren kan misschien verwonderlijk lijken . Dergelijke waarden zijn echter mogelijk in een periode van waterstagnatie na intense belichting en in aanwezigheid van veel fytoplankton (in dit geval kiezelwieren) .

g) Biologisch Zuurstofverbruik (BOD₅) .

Het gemiddelde biologisch zuurstofverbruik bedraagt over het afgelopen jaar 8,26 mg O₂/l . Dit is in overeenstemming met de BOD₅-waarden voor een β-mesosaproob midden .

Beschouwt men de BOD₅-waarden voor het eerste halfjaar (herfst-winter) dan vindt men gemiddeld 6,06 mg O₂/l . Dit is in verband te brengen met het wisselende waterpeil (verdunnend effect) en de zwakke lichtintensiteit , waardoor het fyto- en het zoöplankton arm aan individuen is . Voor het tweede halfjaar (lente-zomer) zijn de BOD₅-waarden hoger : gemiddeld 10,90 mg O₂/l . Het plankton is individuenrijk door de grotere lichtintensiteit en het min of meer gestabiliseerd waterpeil . Mineralisatie van het afgestorven plankton vergt dan ook meer zuurstof .

h) 24-uren-cyclussen .

De in november '74 en maart '75 uitgevoerde cycli tonen aan dat het water in die periode (herfst-winter) voor zijn zuurstofvoorziening hoofdzakelijk aangewezen is op fysische aëratie . De limiterende factoren voor fotosynthetische zuurstofproductie zijn : te weinig fytoplanktonen , te weinig licht .

De in mei '75 uitgevoerde 24-uren-cyclus brengt aan het licht dat er cirkulatie in het water (de kreek is immers ondiep) optreedt . Ondanks aanzienlijke zuurstofproductie in de " light bottles " ziet men het zuurstofgehalte in het oppervlaktewater dalen .

Bevestiging van dit verschijnsel kregen we in augustus '75 door tezelfde tijd oppervlakte- en bodemstalen te nemen (diepte = 1,20m) . Deze cyclus was trouwens ook representatief voor de warme zomer (zie grafiek VII : lucht- en watertemperatuur (oppervlakte en bodem) ; grafiek VIII met opgeloste zuurstof en zuurstofverzadiging ; grafiek IX met bruto-O₂-productie , respiratie en netto-O₂-productie) .

Deze 24-uren-cyclus leverde een supplementaire aanwijzing voor de gunstige zuurstofbalans van het kreekwater . Ondanks de hoge temperatuur (minder fysisch opgeloste zuurstof) en de grote rijkdom aan plankton (verhoogd zuurstofverbruik door versneld metabolisme bij hogere temperatuur) varieert de zuurstofverzadiging tussen minimaal 70,8 % en maximaal 126,7 %

2. Biotische Factoren .

a. Netplankton .

Het water is opvallend groen , bruin of blauwgroen alnaargelang groen- , bruin- of blauwwieren overheersen .

De Chlorophyta (groenwieren : Scenedesmus , Actinastrum , Micractinium , Ankistrodesmus , Closterium , Pediastrum , ...) vormen de dominerende en perennerende groep in het fytoplankton . Deze hegemonie wordt periodis onderbroken door maximale ontplooiing van Bacillariophyta (kiezelwieren Fragillaria in april '75 ; Tabellaria in mei '75) en Cyanophyta (blauwwieren : Anabaena in augustus '75) .

Gecorreleerd met de zuurstofbalans , de gegevens van de 24-uren-cycli , de licht verminderde hardheid van het water en de te verwaarlozen vreemde (allochtone) aanvoer van organische en minerale bestanddelen , wijzen de kwantitatieve gegevens van het planktononderzoek in de richting van een overgang van een eutroof naar een mesotroof midden . Of deze overgang seizoengebonden is of enkel te wijten is aan de hoge waterstand (verdunnend effect) , zal enkel de toekomst kunnen uitwijzen .

Het zoöplankton is eerder arm aan soorten . De Copepoda (Cyclops en Naupliuslarven) domineren . Rotatoria (Brachionus , Testudinella , Keratella , ...) nemen toe na een sterke ontwikkeling van het fytoplankton . Vertegenwoordigers van de Cladocera (Daphnia , Chydorus , Alona , Bosmina) treden maar sporadisch op .

b. Periphyton- of Aufwuchsonderzoek .

Voor het periphytononderzoek werden alleen de organismen met vastzittende kruipende of grayende levenswijze weerhouden . De echte planktonten werde buiten beschouwing gelaten .

In de afgelopen 12 maanden werden op de plaatjes van Visstijger III 85 soorten gedetermineerd . Dominante vormen waren de kiezelwieren (24) en de ciliaten (19) . De andere systematische groepen waren minder sterk vertegenwoordigd : Chlorophyta (3) ; Cladophora (1) ; Euglenophyta (5) ; Cyanophyta (4) ; Flagellaten (3) ; Suctoria (3) ; Cladocera (2) ; Copepoda (2) ; Rotatoria (5) ; Crustacea (1) ; Ostracoda (1) ; Dipterenlarven (2) ; Nematoda (1) ; Oligochaeta (1) ;

Hirudinea (1) ; Gastrotricha (1) ; Protozoa (3) ; Coelenterata (1) en Bacteria (2) .

De verdeling van de organismen per saprobiëgraad laat duidelijk uitschijnen dat β -mesosaprobe indicatoren overheersen (zie grafiek X : procentuele verdeling ; grafiek XI : verdeling van de indicatoren per saprobiëklasse D. Pierenput .

+++++

In de periode van hevige neerslag zien we hier duidelijk het verdunnend effect in deze bezinkingsput optreden : maximale zuurstofverzadiging 37,7 % en minimale BOD₅-waarde 12,0 mg O₂/l . Vervolgens daalt het zuurstofgehalte tot nul (0 %) en stijgen de BOD₅-waarden tot maximum : 48,0 mg O₂/l .

Het periphytononderzoek wijst in dezelfde zin : van maximaal 24 indicatorsoorten zakt het aantal indicatoren naar 6 , naarmate de milieu-omstandigheden extremer worden . De levensgemeenschap bestaat dan uit enkele soorten (bacteriën , blauwwieren , euglenofyten en ciliaten) , maar is zeer rijk aan individuen .

In het afgelopen jaar is de bediening van de pomp van Nederlandse in Belgische handen overgedragen . De pomp werkt niet continu en is zelfs drie weken uitgevallen ; hetgeen onmiddellijk merkbaar was op de periphytonplaatjes , daar rioolwater over de dam in de Reigerskil belandde . Het niet continu werken van de pomp vormt een milieuhinder (stank) voor enkele bewoners van het gebied . Immers het rioolwater stapelt zich niet alleen op in de Pierenput , maar diffundeert ook in de aanpalende grachten die precies langs enkele huizen verlopen . Ontbinding onder verhoogde temperatuur en overwegend ZW-winden brengen dan ook in de laatste maanden onaangename reuken naar deze woonkernen .

E. Besluiten .

+++++

Uit de correlatie van de abiotische en biotische factoren is een duidelijke verbetering van de waterkwaliteit af te leiden .

1. Zuurstofbepalingen en 24-uren-cyclussen wijzen op een gunstige zuurstofbalans .

2. Het netplanktononderzoek geeft aanwijzingen voor een overgang van een eutroof naar een mesotroof midden .

3. Het periphytononderzoek wijst op een duidelijk β mesosaproob midden . Rekening houdende met de omstandigheden is de organische belasting van het kreekwater uitsluitend van autochtone aard . Dit organisch materiaal

1.
wordt dan ook via oxidatieprocessen (zie zuurstofbalans) vrij snel gemineraliseerd . De allochtone aanvoer (enkel in uitzonderlijke omstandigheden) is te verwaarlozen door het sterk verdunnend effect .

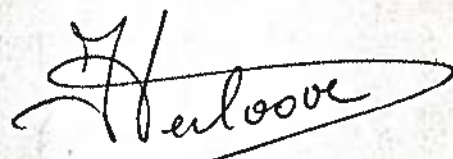
4. Deze merkelijke verbetering van de waterkwaliteit werd ongetwijfeld in de hand gewerkt , deels door de grote schommelingen van het waterpeil deels door het kunstmatig opvoeren van het waterpeil (lente-zomer) .

5. Bekeken in het kader van de ganse Canisvliet leidt het waterpeil tot een PARADOXALE TOESTAND .

Het kunstmatig opvoeren van het waterpeil heeft

a. steeds in de kaart van de waterkwaliteit gespeeld (ook in de periode van rioolwaterlozing door het verdunnend effect)

b. een nefaste invloed op de vogelstand door o.a. het blank zetten van de slibgebieden , die uitstekende fourageerplaatsen vormen voor bepaalde vogelsoorten (zie dan ook suggesties voor eventuele SANERING in het globale rapport) .

VERLOOVE Jacques
Orchideëenstraat 45
9110 St. Amandsberg
België .

Rijksuniversiteit Gent

" Laboratorium voor Biologisch Onderzoek
van de Milieuverontreiniging "

Prof. Dr. G. PERSOONE

Jozef Plateaustraat 22

9000 Gent

België

Seandátaíonn NA 8 (C mm)

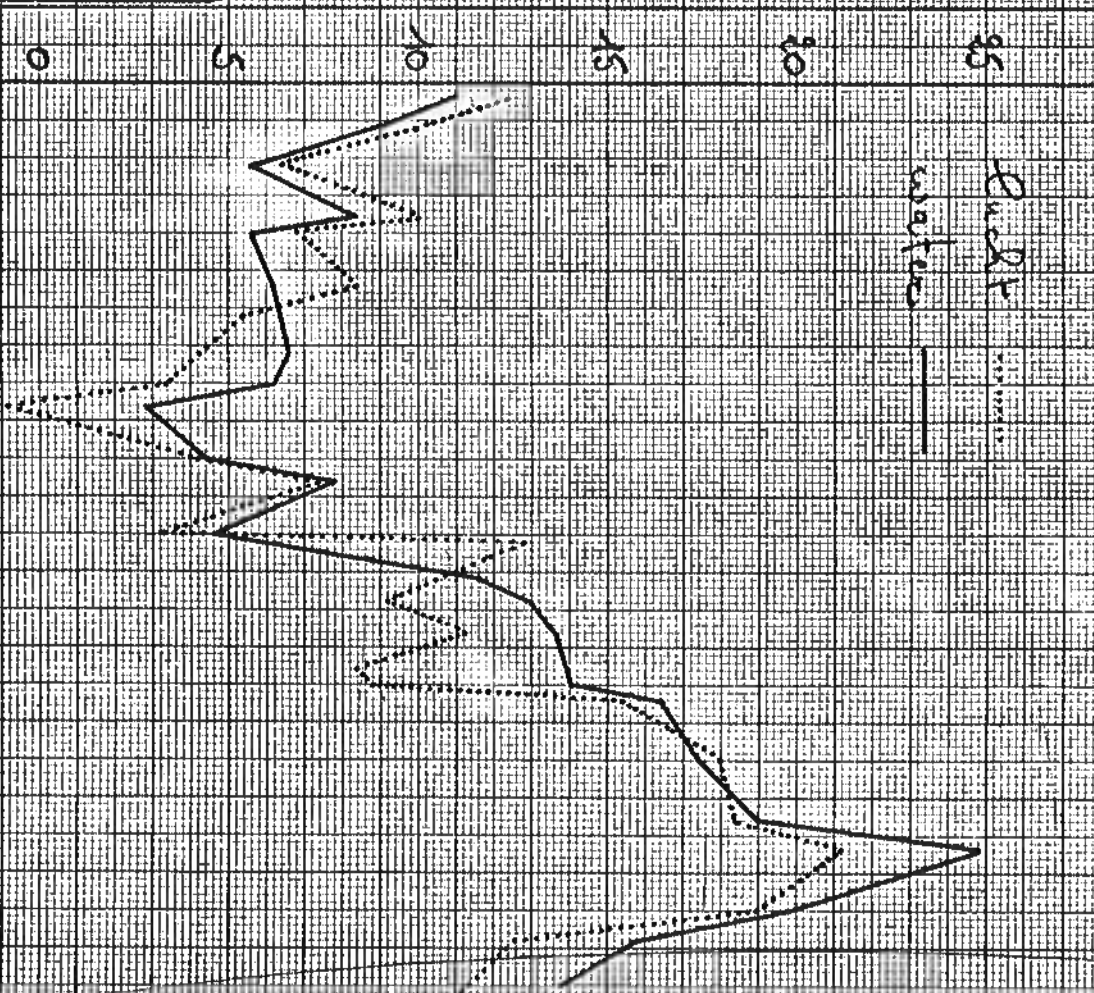
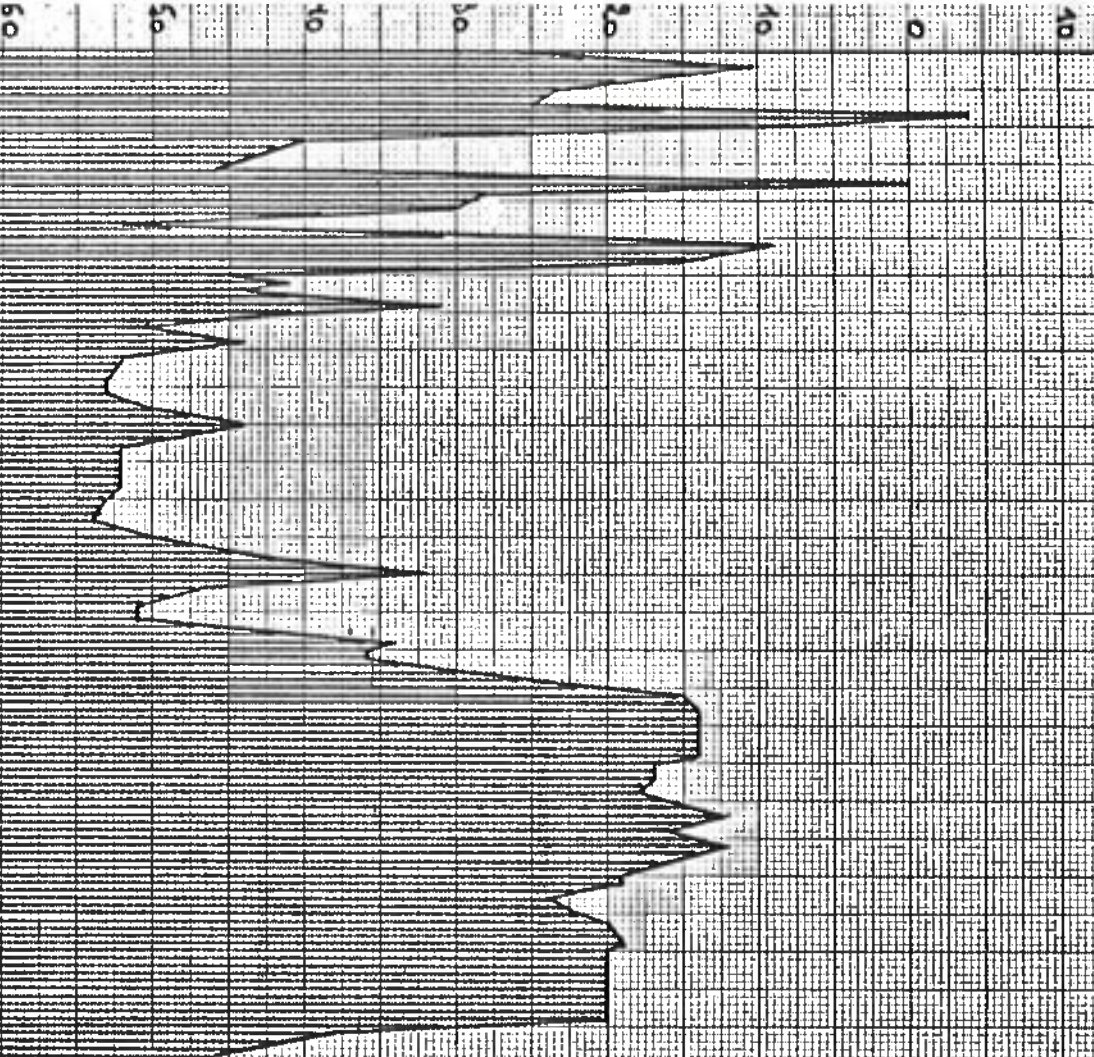
—

30

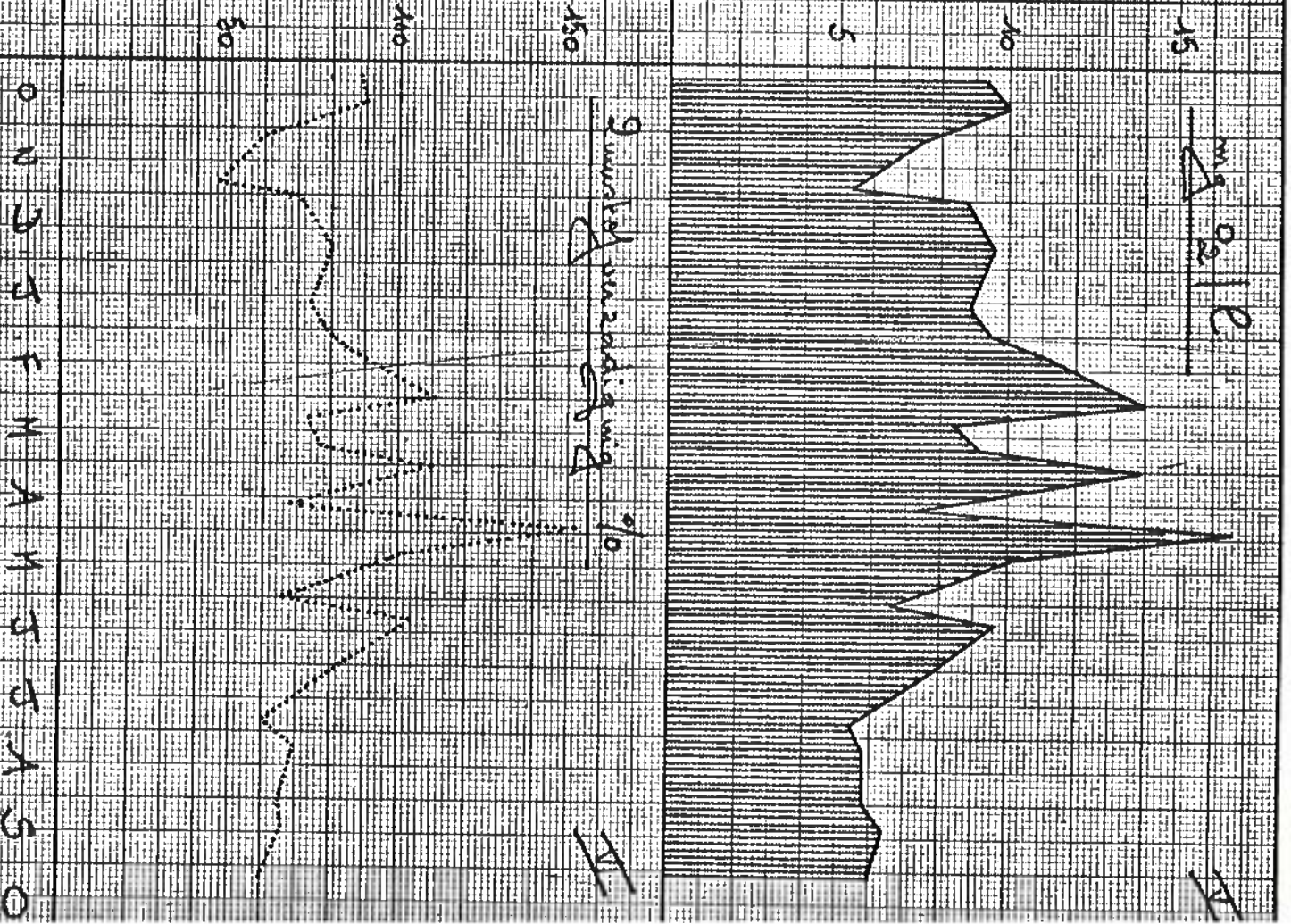
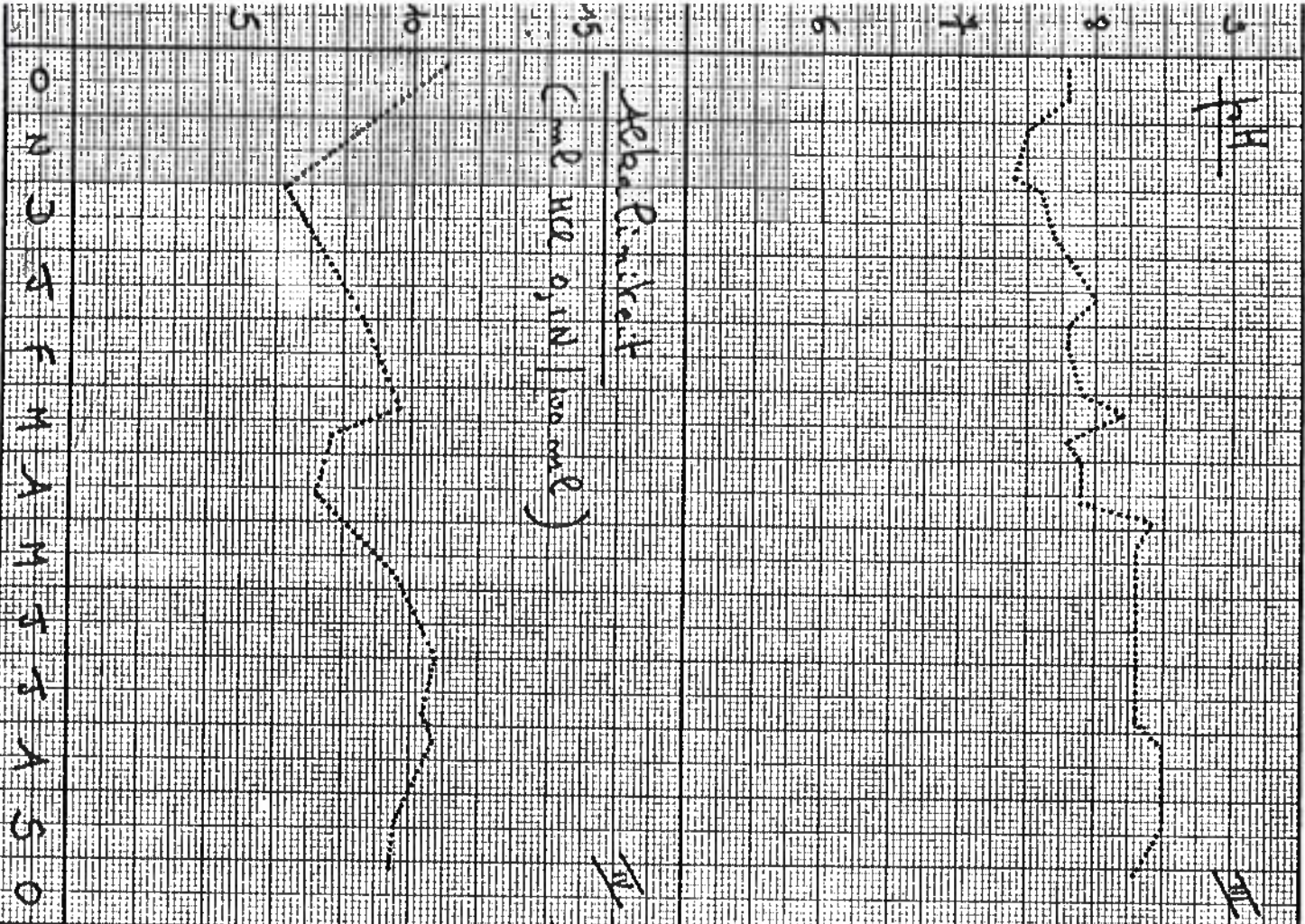
Temperatures (°C)

—

Publ
waters

5 O N 3 5 F M A M 5 5 A 3 O N 3 5 F M A M 5 5 A 3

Abel Pinkef

(Camp Hill, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100)

Ground temperature (°C)

Tem perature (°C)

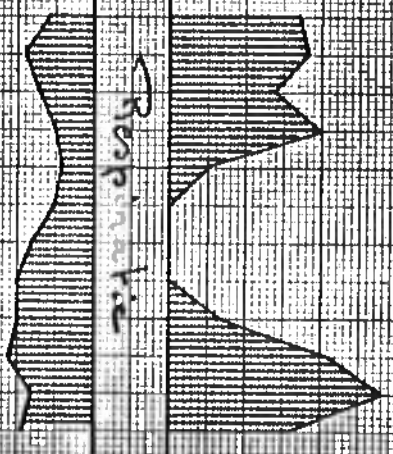
Opportu nities

Number of recordings

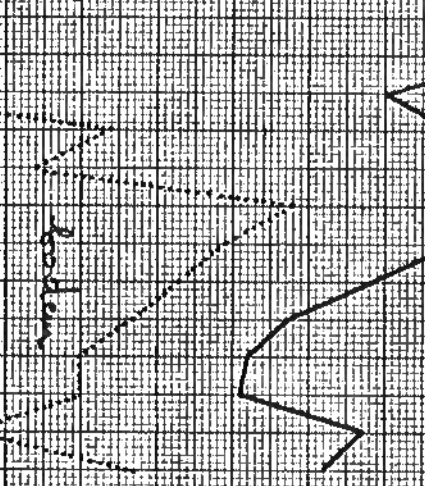
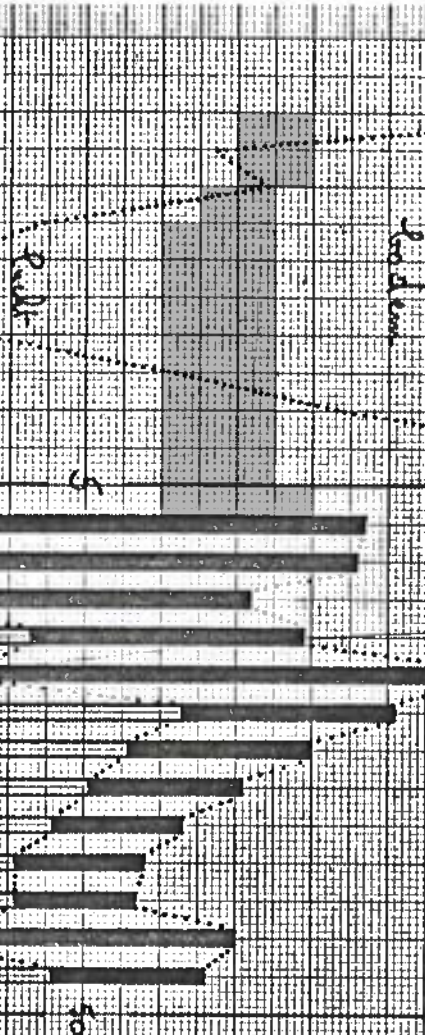
Rate - 92 - production

opportu nities
Random

Respirator

Metho - 92 - production

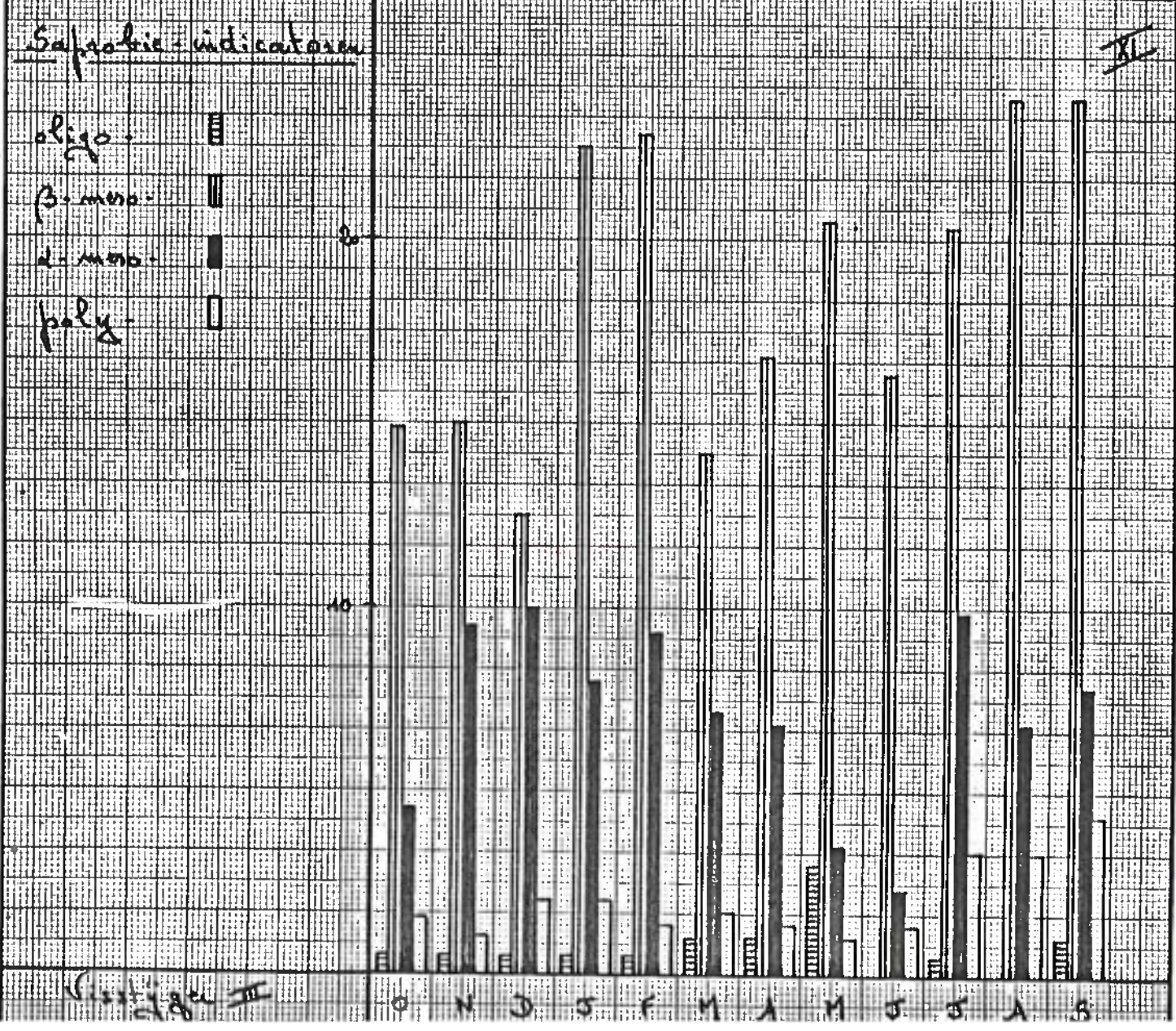

Temp 92 - 95

Opportu nities

Number of recordings

Rate 92 - 95

BESLUIT.

Wanneer men het hoofdstuk fauna en flora doorneemt komt men nog steeds onder de indruk van het groot aantal dieren en planten welke er voorkomen en mag de Canisvliet be-
slust als "wetenschappelijk zeer waardevol" worden aanzien. Wil men echter houden wat er aan dier en plant nu nog is dat zal men voor bepaalde en gekende beheersaangelegenheden zo spoedig mogelijk een oplossing dienen te zoeken en in het bijzonder het creëren van een bufferzone Landbouw-Natuurreservaat (weiden) en het verwijderen van de plantengroei aan de vloedlijn tussen schuilhut en boomgaard. Het werd het afgelopen jaar overduidelijk dat ondanks alle lovenswaardige inspanningen en medewerking de vogelstand achteruitgaat. Het zou niet objectief zijn het tegenovergestelde te melden.

Beperkte jacht tot aan begrenzing van het reservaat de aanstelling van opziener Riemslag, het matig gebruik van knal-
potten, de hooiweide en de steeds verbeterende waterkwaliteit waren pluspunten.

Dienen nauwgezet in het oog te worden gehouden : het steeds ondieper worden van de kreek, het gebruik van kunstmest en pesticiden op de omliggende akkers, de luchtverontreiniging, stropen, vernielen en bevuilden alsmede de wijze van maaien en uitdunning boschages.

Ter overweging blijven het aanpassen van het waterpeil niet alleen qua peil maar ook qua tijdstip, het woonwagencentrum en de groenverbinding Canisvliet-Sas van Gent en Canisvliet-Zelzate alsmede het verleggen van het parkeerplaatsje om meer rust in dit toch betrekkelijk klein reservaat te waarborgen en de ingang ervan dichterbij Sas van Gent te brengen.

Een woord van oprechte dank aan de Heer Burgemeester en Wethouders van Sas van Gent die het doorpraten van het vorig rapport mogelijk maakten is hier zeer zeker op zijn plaats. Ook aan hen die aan deze vergadering deelnamen

Op het hydrobiologisch vlak boekten we een flinke vooruitgang. Alleen al aan dit werk werden meer dan 432 thuis- en buitenwerk besteed.

De Canisvliet werd daarenboven het afgelopen jaar qua fauna en flora meer dan 60x volledige geïnventariseerd met een totaal van 364 uren observatie en onderzoek ter plaatse.

Sas van Gent, 20 oktober 1975.

J.J. van den Steen,
Stevensstraat nr 18
Sas van Gent